

Historická pamät'

ETBB31, jaro 2014

Eva Šipöczová

Výuka a zakončenie

- 5 prednášok

(27.2., 13.3., 27.3., 3.4., 24.4.)

- Priebežná práca – 4 zadania

Za každé zadanie môžete získať 10 bodov, spolu 40 bodov (100%), aby ste sa mohli zúčastniť skúšky, potrebujete získať 24 bodov (60%).

- Ústna skúška

Prvé zadanie

- Téma – kolektívna historická pamäť
- **Odovzdať do 18.5.2014 do 23.59 hod (koniec výuky)**
 - Zozbierať 5 „kusov“ súčasnej slovesnosti, ktorá reflektuje politické dianie – dnešné, alebo minulé.
 - Musí obsahovať pasportizačné údaje – vek, pohlavie, vzdelanie nositeľa/nositeľky (výška vzdelania, odbor, prípadne zamestanie), popis rozprávačskej príležitosti (kde, v akom kontexte, aké bolo publikum, ako reagovalo).
 - Odovzdať v písomnej forme do Odevzdárny predmetu.
 - Materiál z internetu, z tlačенých zdrojov ani z vlastného repertoáru nebude akceptovaný!

Terminológia

- V rôznych jazykoch iná situácia
- Dejiny ako minulosť, história ako písanie dejín
- Pierre Nora – „Paměť je život, který vždy nesou skupiny živých, a právě proto je v neustálém vývoji, otevřena dialektice vzpomínky a zapomnění, nevědomá ohledně svých postupných deformací, vydána každému uživí a zneužití, schopna dlouhých období skrytosti a náhlých znovuoživení. Historie je vždy problematickou a neúplnou rekonstrukcí toho, co už není. Paměť je fenoménem vždy aktuálním, poutem přežívaným ve věčné přítomnosti; historie je zobrazením minulosti.“
Nora, Pierre: Mezi pamětí a historií. Problematika míst. In: Mayer, Françoise: Politika paměti. Antologie francouzských společenských věd. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 9.
- Kritika P. Norau – Romantizující a idealizující pohľad na pamäť

Dejiny

Minulosť

História

Pamäť

Cesta k zmene paradigmy v písaní dejín

- Písanie politických dejín – zmena panovníkov, územných celkov, vzťahov politických útvarov
- Cirkevné dejiny
- Zmeny v dejepisectve pod vplyvom iných oborov
- Rozdielny vývoj v rôznych častiach Európy
- 30. roky 20. storočia – oficiálne začiatky školy Annales
 - Francúzsko, zakladatelia Lucien Febvre a Marc Bloch
 - Tri fázy – počas druhej nastalo etablovanie v rámci historiografie; tretia široká, rozštiepená, mnoho rôznych prístupov
- Obdobný vývoj v ďalších krajinách

- Dejiny zdola
- Nové témy, nová metodológia a teórie
- Spätné ovplyvnenie príbuzných oborov (Halbwasche, C. Lévi-Strausse, Evan-Pritchard, Foucault)

- Lit: Peter Burke
 - *Co je kulturní historie?* Praha: Dokořán, 2011.
 - *Francouzská revoluce v dějepisectví: škola Annales (1929-1989)*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004.

Pamät'

- Široký a univerzálny pojem
- Psychologický a neurologický jav
- Jacques Le Goff (druhá generácia školy Annales):
„...vlastnictví, které uchovává určité informace, odkazuje tedy k určitému souboru psychických funkcí, díky kterým je člověk schopen obnovovat své minulé pocity nebo informace...“

Psychoneurologické súvislosti

- Pamäť je selektívna
- Dlhodobá pamäť
 - Epizodická
 - Sémantická
- Procesy:
 - Uchovávanie
 - Zabúdanie
 - Spomínanie

- Spomínanie:

Jan Assmanna: „Minulosť jako taková vzniká teprve tím, že se k ní lidé vztahují.“

- Predpoklady uvedomenia si minulosti podľa J. Assmanna:

- „Minulosť nemôže zcela zmizet, musí o ní existovat svědectví“
- „Tato skutečnost musí vykazovat charakteristickou diferencí vůči dnešku“

Assmann, Jan: Kultura a paměť. Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha: Prostor, 2001.

Historická pamät'

- Historická pamäť, kolektívna pamäť, sociálna pamäť, kultúra pamäti, kultúra spomínania... viac pomenovaní, rôzne definície
- Univerzálny kultúrny princíp – všetky kultúry spracovávajú svoju minulosť – za základ je považované rozprávanie o vlastnom pôvode (mýty, náboženstvá...)
- Soc. a kult. antropológia – Čo, ako a prečo si pamätá „kultúra“ a jedinec práve tie veci, ktoré si pamätá?
- Folkloristika a etnológia – dejiny v tradičnej slovesnosti a v rozprávaní účastníkov.

- **Mauric Halbwachs (1877-1945)** – sociálne konštruktivistické pojatie dejín: „... jedná sa o spoločenský konštrukt jehož podoba sa odvíja z potrieb smyslu a z referenčného rámca príslušnej prítomnosti. Minulosť nevzniká prirodzeným rústom: je to kultúrny výtvor.“
 - Ak sa transformuje skupina, transformuje sa i jej historická pamäť

- **Jan Assmann (1938)** – *kultúra spomínania* ako nástroj dodržiavania spoločenského záväzku, sebaepochopenia a identity

- **Claude Lévi – Strauss (1908-2009):**
 - *Chladné spoločnosti* – zakonzervovanie dejín, inštitucionálne uchopenie, zabránenie dejinám pôsobiť potenciálnu zmenu – nie v zmysle nedejinnosti, alebo chýbajúceho hist. vedomia
 - *Horúce (horké) spoločnosti*- spoločnosti, ktoré si svoje dejiny osvojujú a používajú ich ako hnací motor vývoja (národné obrodenia)
- Horúce a chladné spoločnosti sú ideálne typy a v čistej forme neexistujú
- Chladné a horúce prvky kultúry, ktoré spoločnosť ako celok buď uchovávajú v stabilite (iniciačné rituály, inštitúcie ako manželstvo), alebo dávajú možnosť zmeny (cirkev, vojsko).

- Pierre Nora – kult historie

„Žádná epocha se nevyznačovala tak ochotným vytvářením archivů jako ta naše [...] Právě v té míře, v níž mizí tradiční paměť, cítíme povinnost náboženě hromadit zbytky, [...] viditelné znaky toho, co bylo, na co bude třeba se rozpomenout.“

Nora, Pierre: Mezi pamětí a historií. Problematika míst. In: Mayer, Françoise: Politika paměti. Antologie francouzských společenských věd. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 16.

Čo všetko obsahuje historickú pamäť?

- Kolektívna
- Individuálna
- Formovanie národov, nacionalizmus, identita, stereotypy
- Pamäť a moc

Formovanie historickej pamäte

Inštitucionálne

Neinštitucionálne

Tvorca vs. Médium

Nositeľ

- Jedinec
- Malé sociálne skupiny

Procesy formovania

- Historická pamäť sa:
 - Tvorí
 - Ovplyvňuje
 - Reinterpretuje
 - Upevňuje
- Pri procese formovania sa zmiešavajú zdroje, jedinec filtruje čo prijme, neprijme, hodnotí zdroje i informácie, ovplyvňujú ho názory, normy a hodnoty jedinca, jeho rodiny, prostredia, v ktorom sa vyskytuje a s ktorým sa stotožňuje.

Funkcie historickej pamäte

- Sociálna: prenos kultúrnych noriem a hodnôt
- Socializačná - identita
- Komunikačná – forma prenosu informácií
- Symbolická – je tvorená symbolmi a tvorí symboly (národné, lokálne, rodinné, hodnotové)
- Psychologická – katarzia (vysporiadanie sa s minulosťou)

Otázky?

Ďakujem za pozornosť!
Nezabudnite vypracovať a odovzdať zadanie.

Nabudúce:
Kolektívna historická pamäť